

สรุปประเด็นสำคัญและข้อเสนอแนะ

1. ผลจากการเฝ้าระวังโดยห้องปฏิบัติการที่มีขีดความสามารถในการตรวจสอบสารเคมีกำจัดศัตรูพืชมากขึ้นจากที่สามารถตรวจสอบได้เพียง 4 กลุ่ม จำนวนประมาณ 100 กว่าชนิด ให้สามารถวิเคราะห์หาสารพิษตกค้าง ซึ่งสามารถวิเคราะห์หาสารพิษตกค้างได้กว่า 450 ชนิดพบว่าสถานการณ์การตกค้างของปัญหาสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในผักและผลไม้อยู่ในสภาพที่น่ากังวลอย่างยิ่งเพราะ

- จำนวนตัวอย่างที่ตรวจพบตกค้างเกินมาตรฐานนั้นสูงถึง 46.38% จากทุกแหล่ง
- ที่น่าตระหนกมากไปกว่านั้นคือการพบว่า ผักและผลไม้ซึ่งได้รับตรา Q โดยหน่วยงานของรัฐ กลับพบสารเคมีตกค้างมากที่สุดจากทุกแหล่ง โดยพบสูงถึง 57.14%
- ผักและผลไม้อินทรีย์ที่ได้รับการรับรอง Organic Thailand ซึ่งไม่ควรตรวจพบการตกค้างของสารเคมีกลับพบการตกค้างสูงเกินมาตรฐานถึง 25% ของจำนวนตัวอย่าง
- จำนวนตัวอย่างของผักและผลไม้ซึ่งจำหน่ายในโมเดิร์นเทรดซึ่งผู้บริโภคต้องจ่ายแพงกว่ากลับมิได้มีความปลอดภัยมากกว่าตลาดสดโดยทั่วไป เพราะมีจำนวนตัวอย่างการตกค้างเกินมาตรฐานถึง 46% ในขณะที่ตลาดสดมีสัดส่วนมากกว่าเล็กน้อยที่ 48%
- การเฝ้าระวังในครั้งนี้นี้ยังพบด้วยว่า มีสารกำจัดศัตรูพืชที่ถูกห้ามใช้แล้ว และไม่ได้รับอนุญาตให้ขึ้นทะเบียนรวม 3 ชนิด และพบสารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ต้องสงสัยว่าไม่มีทะเบียนกับกรมวิชาการเกษตรอีก 8 ชนิด ตกค้างในผักและผลไม้ที่จำหน่ายในตลาด
- มีผู้ประกอบการผักและผลไม้รายใหญ่ที่จัดส่งสินค้าไปยังโมเดิร์นเทรดกระทำความผิดซ้ำซากในการจำหน่ายผักและผลไม้ไม่ปลอดภัย ทั้งที่ได้รับตรา Q จากหน่วยงานของรัฐ

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 รัฐบาล โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงสาธารณสุข

คณะกรรมการอาหารแห่งชาติ ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต้องยกระดับปัญหาความไม่ปลอดภัยทางอาหารให้เป็นวาระสำคัญของประเทศ เพราะระดับการตกค้างของปัญหาสารเคมีกำจัดศัตรูพืชเกินมาตรฐานเกือบครึ่งหนึ่งจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนทุกกลุ่ม ทุกชนชั้นต้องตายผ่อนส่ง และมีคุณภาพชีวิตที่ย่ำแย่เพราะโรคร้ายที่เกี่ยวข้องเนื่องจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช เช่น มะเร็ง ผลกระทบต่อระบบสืบพันธุ์ เป็นต้น ทั้งนี้ประเทศไทยต้องตั้งเป้าหมายในการลดสารเคมีกำจัดศัตรูพืชตกค้างโดยเฉพาะในผักและผลไม้ให้เหลือเพียงไม่เกิน 5% ของตัวอย่างการสุ่มตรวจให้ได้ภายใน 5 ปี ทั้งนี้ต้องมีแผนการจัดการปัญหาสารเคมี การบูรณาการหน่วยงานของรัฐ พร้อมจัดสรรงบประมาณเพื่อแก้ปัญหาที่ตั้งแต่นั้นทางจนถึงปลายทาง เพื่อให้เป้าหมายดังกล่าวบรรลุผลโดยเร็ว

2.2 หน่วยงานราชการโดยเฉพาะอย่างยิ่งมกอช. กรมวิชาการเกษตร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จะต้องปฏิรูประบบการตรวจสอบรับรองทั้งที่เป็น GAP และ Organic Thailand อย่างเร่งด่วน ก่อนที่ประชาชนจะสูญเสียความเชื่อมั่นในระบบรับรองดังกล่าว โดยต้อง

กำหนดเป้าหมายให้ลดปริมาณการตกค้างของสารเคมีกำจัดศัตรูพืชเกินค่ามาตรฐานให้เป็น 0% จากทุกแหล่งการผลิต โดยหากไม่สามารถทำได้ ควรโอนถ่ายการดำเนินการให้กับหน่วยงานอื่นๆ หรือส่งเสริมให้ภาคเอกชน หรือภาคสังคมเป็นผู้ดำเนินการแทน โดยรัฐทำหน้าที่ในการกำกับ สนับสนุนงบประมาณและวิชาการ

2.3 ผู้บริหารโมเดิร์นเทรด ซึ่งปัจจุบันสามารถตรวจสอบย้อนกลับที่มาของผักและผลไม้ที่จำหน่ายในประเทศสามารถนำผลการตรวจสอบครั้งนี้ของ Thai-PAN เพื่อลงโทษผู้จัดส่งสินค้าเจ้าของยี่ห้อผักผลไม้ที่ไม่ปลอดภัย และต้องนำเสนอมาตรการที่สร้างหลักประกันแก่ผู้บริโภคที่ต้องจ่ายเงินมากกว่าเพื่อซื้อผักและผลไม้ที่มีความปลอดภัยมากกว่า ทั้งนี้ Thai-PAN ได้ประสานงานกับตัวแทนของโมเดิร์นเทรดซึ่งตรวจพบปัญหาการตกค้างเกินมาตรฐานแล้วโดยได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี และผู้ประกอบการจะแจ้งต่อ Thai-PAN และ/หรือต่อสาธารณชนภายในเจ็ดวันหลังจากได้รับข้อมูลและจดหมายแจ้งอย่างเป็นทางการเกี่ยวกับรายละเอียดของผลการตรวจสอบครั้งนี้

ส่วนในกรณีผักและผลไม้ที่ไม่ปลอดภัยซึ่งเก็บตัวอย่างจากตลาดทั่วไปนั้น จะมีการดำเนินการคล้ายคลึงกัน โดย Thai-PAN ได้ประสานงานกับสมาคมตลาดสดไทยเพื่อประสานงานกับตลาดค้าส่งต่างๆ ในการร่วมกันแก้ปัญหานี้ร่วมกันเป็นการเฉพาะแล้วในเร็ววันนี้

2.4 หน่วยงานของรัฐซึ่งมีหน้าที่ในการดูแลกฎหมาย เช่น กองบังคับการปราบปรามคุ้มครองผู้บริโภค(บก.ปคบ.) สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา และกรมวิชาการเกษตร สามารถพิจารณาดำเนินการตามกฎหมายต่อผู้กระทำความผิดที่จำหน่ายอาหารไม่ปลอดภัย ลงผู้บริโภคโดยการใช้ฉลากที่ปลอดภัย หรือปลอมแปลงตรารับรอง โดยสามารถสืบค้นไปยังผู้ผลิต ผู้จัดส่งผักและผลไม้ที่ไม่ปลอดภัย หรือแม้กระทั่งสามารถสอบสวนไปได้ถึงต้นทางการจำหน่ายสารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ผิดกฎหมายได้ ทั้งนี้โดยควรดำเนินการเอาผิดต่อผู้ประกอบการที่กระทำความผิดซ้ำซากโดยทันทีเพื่อไม่ให้เป็นเยี่ยงอย่างต่อผู้ประกอบการอื่น

2.5 มีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนในการยกระดับการเฝ้าระวังสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในผักและผลไม้ตลอดจนผลผลิตอาหารอื่นๆ ตัวอย่างเช่น ต้องยกระดับขีดความสามารถของห้องปฏิบัติการของหน่วยงานรัฐ และเอกชนในประเทศให้สามารถตรวจสารเคมีกำจัดศัตรูพืชให้ได้อย่างน้อย 400-600 สาร และสามารถให้บริการต่อผู้ใช้บริการโดยอย่างรวดเร็วในราคาที่เหมาะสม พร้อมทั้งสร้างระบบเฝ้าระวังและเตือนภัย เช่น ระบบ RASFF (Rapid Alert System for Food and Feed) ของอียู ซึ่งจะขจัดความซ้ำซ้อนของหน่วยงาน การสูญเสียค่าใช้จ่ายในการตรวจของหน่วยงานรัฐและเอกชนที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ เพิ่มประสิทธิภาพ ความโปร่งใส และศักยภาพในการคุ้มครองผู้บริโภค

2.6 สำหรับผู้บริโภคนั้น ผลการเฝ้าระวังครั้งนี้ทำให้ทราบสถานะของปัญหาการตกค้างของสารเคมีกำจัดศัตรูพืชได้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากขึ้น โดยอาจเลือกซื้อผักและผลไม้ที่พบสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในระดับต่ำแม้ขณะนี้จะมีจำนวนชนิดให้เลือกซื้อน้อย การเลือกซื้อผลผลิตของเกษตรกร

อินทรีย์จากตรารับรองที่น่าเชื่อถือ (ซึ่งต่อไป Thai-PAN จะตรวจสอบตรารับรองอื่นๆเพิ่มมากขึ้น) การเลือกซื้อผักพื้นบ้านที่ทราบที่มา รวมไปถึงการปลูกผักกินเอง โดยเฉพาะผักที่มีความเสี่ยงแต่สามารถปลูกได้ไม่ยาก ทั้งนี้โดยสามารถหาความรู้ในการปลูกได้จากเว็บไซต์และเพจ “สวนผักคนเมือง” เป็นต้น

ผู้บริโภคยังสามารถรวมกลุ่มกันเพื่อแสดงพลังของผู้บริโภคที่กระตือรือร้น โดยการร่วมกับ Thai-PAN และองค์กรคุ้มครองผู้บริโภคในการร่วมกันแจ้งความดำเนินคดีต่อผู้ประกอบการที่กระทำผิดซ้ำซาก ติดตามการทำงานของห้าง ตลาด และหน่วยงานของรัฐอย่างใกล้ชิด โดยอาจใช้ช่องทางตามกฎหมาย เพื่อให้หน่วยงานของรัฐต้องดำเนินการตามบทบาทหน้าที่ไม่ละเลยต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติ ไปจนถึงการร่วมกันเรียกร้องให้มีการแก้ปัญหาที่ต้นทาง เช่น การเสนอให้ยกเลิกแบนสารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่มีพิษภัยร้ายแรงและพบการตกค้างบ่อย เป็นต้น

เครือข่ายเตือนภัยสารเคมีกำจัดศัตรูพืชยังมีความหวังว่า ปัญหาสารเคมีกำจัดศัตรูพืชตกค้างในผักและผลไม้จะสามารถดำเนินการให้ลดลงได้ หากผู้บริโภคและประชาชนได้รับทราบข้อมูลสถานะของการปนเปื้อนที่แท้จริง และเมื่อทุกฝ่ายหันหน้าเข้ามาช่วยแก้ปัญหา โดยผลจากการทำงานประสานงานระหว่าง Thai-PAN กับผู้ประกอบการ และหน่วยงานของรัฐบางหน่วยงาน พบว่าสามารถลดการตกค้างของสารเคมีตกค้างในผักและผลไม้ได้จริง กล่าวคือหากใช้เกณฑ์การวัดสารตกค้างใน 4 กลุ่มหลักแบบเดิม สามารถลดการตกค้างของสารเคมีได้จาก 48.57% เมื่อปี 2555 จนเหลือเพียง 17.98% เท่านั้นในปี 2559

การเข้าถึงข้อมูลและการเข้าใจความเป็นจริงของสถานะความไม่ปลอดภัยทางอาหาร เป็นกุญแจสำคัญที่ทำให้ผู้บริโภคและประชาชนทั่วไปสามารถสร้างกลไก พัฒนาระบบ และแสวงหาทางเลือกเกี่ยวกับความปลอดภัยในอาหารได้มากขึ้น